

ГЕНДЕРНА СТРАТЕГІЯ

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(2023-2033)

1. Загальні положення

Виклики розвитку сучасної системи освіти потребують постійної та пильної уваги до найбільш гострих проблем та ускладнень, що супроводжують будь-який прогрес. Особливо тих, що ґрунтуються на давньому фундаменті архаїчних стереотипів, ховаються за хибне розуміння традиційності. Досягнення науки, розвиток соціальної свідомості вимагають жорсткіше ставитися до будь-яких форм та проявів дискримінації. Чи не у перше чергу це стосується дискримінації за гендерними ознаками. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна є повноцінним учасником європейського науково-освітнього простору, отже, не може залишатися осторонь гендерної проблематики. Університет є провідником суспільства до простору демократії та рівних можливостей, і впровадження в освіту принципів гендерної рівності задля запобігання дискримінації є важливим соціальним завданням університету.

На виконання цього завдання спрямована Гендерна стратегія Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна 2023-2033 (далі – Гендерна стратегія). Нею визначено базові принципи, мету, стратегічні цілі, завдання, цільові групи, сфери впровадження гендерного паритету та запобігання гендерній дискримінації.

2. Основні визначення та терміни

Тлумачення основних визначень й термінів, які використовуються у Гендерній стратегії, скориговане відповідно до виключно університетського простору вживання:

гендерна асиметрія – диспропорція соціокультурних ролей різних гендерів у різних сферах університетського життя, втілена у асиметрії стандартів, вимог, декларованих очікувань та мовних приписів від поведінки жінок, чоловіків та інших гендерних груп;

гендерний паритет – врівноважене та раціонально симетричне включення різних гендерних груп до усіх сфер університетського життя;

гендерна дискримінація – обмеження можливостей і прав, здійснення символічного насильства або надання режиму найбільшого сприяння для осіб на підставі їхньої статі, гендерної ідентичності або сексуальної орієнтації;

сексизм – ідеологія й практика (у тому числі мовно-дискурсивна) дискримінації людей за ознакою статі, що базується на уявленні про переваги моральних, інтелектуальних, культурних, фізичних та інших якостей однієї статі над іншою;

гендерний підхід – науково обґрунтована орієнтація на досягнення гендерної рівності та утвердження рівних можливостей для носіїв усіх гендерів; відсутність орієнтації на «особливе призначення» чоловіка чи жінки; подолання гендерних стереотипів;

гендерна складова – концептуальні елементи та практика запобігання гендерній дискримінації в освітніх програмах, науковій та організаційній діяльності університету;

гендерна чутливість – здатність та націленість сприймати, усвідомлювати та контрреагувати на будь-які прояви сексизму, гендерної дискримінації;

гендерні ролі – соціальні очікування суспільства від жінок і чоловіків на базі сформованих гендерних стереотипів, а також поведінка у формі мови, манер, жестів тощо;

гендерно чутлива мова / мовлення – усне чи письмове висловлення, позбавлене андроцентризму, сексизмів і будь-яких інших дискримінаційних щодо гендеру елементів та властивостей;

гендерні стереотипи – сформовані культурою узагальнені уявлення (переконання) про те, як поведяться та мають поводитися чоловіки і жінки, а також представники інших гендерів.

2. Базові принципи

Принциповою базою формування Гендерної стратегії є кодекс цінностей Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, зокрема цінності демократизму, просвітительства, гуманізму, відкритості та толерантності. Гендерна стратегія базується на:

- **дотриманні демократичних цінностей** егалітарності (рівності прав і можливостей), інклюзивності, толерантності, недискримінації;
- **науковому підґрунті** міждисциплінарних гендерних досліджень;
- **повазі до особистості**, до унікальності та права на повноцінну самореалізацію в університетському просторі кожної людини, яка належить до університетської спільноти;
- **відкритості та прозорості** процесу формування Гендерної стратегії, що потребує залучення університетської спільноти до її обговорення та експертизи;
- **уявленні про гендерну рівність** як про одну з головних цілей сталого розвитку.

4. Мета, стратегічні цілі

Мета Гендерної стратегії – визначення шляхів забезпечення гендерної рівності та запобігання дискримінації за гендерної ознакою в усіх сегментах університетського простору.

Задля реалізації головної мети Гендерної стратегії необхідно досягти такі **стратегічні цілі**:

- комплексне втілення до усього корпусу університетської документації принципів гендерної рівності та запобігання дискримінації;
- удосконалення організації та змісту навчально-виховного процесу на засадах гендерної рівності та запобігання дискримінації;
- формування консультативного пулу із питань гендерної рівності та запобігання дискримінації з числа представників усіх підгруп університетської спільноти.

6. Завдання Гендерної стратегії

Задля реалізації стратегічних цілей необхідне виконання таких завдань:

проведення гендерної експертизи документаційної бази та інтернет-представництва університету, вироблення експертних оцінок та (за необхідністю) формулювання коректив; зокрема, необхідний аналіз внутрішніх нормативних документів (положень, порядків), що регламентують освітню, виховну, культурну, організаційну, фінансово-господарську діяльність університету;

здійснення гендерного аналізу освітніх програм дисциплін соціогуманітарного профілю на предмет механічного відтворення гендерних стереотипів та непрямой трансляції гендерної дискримінації із подальшим виробленням (за необхідністю) рекомендацій щодо коригування програм;

гендерний аудит лідерських стилів, застосованих керівництвом університету та його підрозділів; розвиток площадки обміну досвідом у вигляді гендерної школи лідерства для керівного персоналу університету та кадрового резерву;

запобігання вульгаризації та примітивізації гендерного підходу через його редукцію до жіночих досліджень та феміністичного виміру;

розробка програм факультативних курсів, лекцій, міжфакультетських дисциплін, семінарів, майстер-класів, курсів підвищення кваліфікації, кураторських часів, спрямованих на задоволення пізнавальних потреб університетської спільноти щодо гендерної проблематики та на розвиток гендерної компетенції студентів, викладачів, працівників та керівництва університету;

вдосконалення практик уведення до документообігу принципів гендерно чутливого мовлення / мови із орієнтиром на впровадження мовних стратегій нейтралізації та уникнення сексизму;

розроблення систем регулярного гендерного моніторингу та аудиту всіх напрямків діяльності університету;

розробка схеми та здійснення глибинного аналізу гендерного виміру кадрової політики університету, експертиза кадрового потенціалу університету крізь призму завдання досягнення гендерного паритету;

формування гендерно чутливого освітнього середовища на всіх факультетах та в усіх інститутах університету із урахуванням їхньої освітньо-професійної та освітньо-наукової специфіки;

проведення досліджень щодо сприйняття та рівня задоволеності гендерним іміджем університету студентами, викладачами, працівниками університету, а також громадськістю та зовнішніми експертами;

надання інформаційної та науково-методичної підтримки впровадження гендерного підходу всім установам та підрозділам університету;

активізація науково-дослідницької роботи в площині теорії та практики гендерних досліджень;

вдосконалення системи наукової комунікації та кооперації щодо гендерних досліджень в університеті, організація регулярних тематичних конференцій із найгостріших питань гендерної проблематики в університетському житті;

створення в межах університету окремого функціоналу юридичної, психологічної допомоги жертвам гендерної дискримінації та гендерного насильства;

розробка положення та плану дії дорадчого органу (напр., Ради гендерного співробітництва) з гендерних питань, що складатиметься з числа представників усіх університетських груп – студентів, викладачів, працівників, адміністрації; залучення університетських науковців та спеціалістів професійних спілок до співпраці із майбутнім органом;

запровадження окремої експертно-дослідної програми гендерного аудиту соціального простору університетських гуртожитків.

7. Цільові групи та сфери впровадження

Цільовими групами впровадження Гендерної стратегії є всі сегменти університетської спільноти, а саме: студенти денного та заочного відділень усіх факультетів та спеціальностей; науково-педагогічні працівники; науково-допоміжний персонал; адміністрація. Сферами впровадження Гендерної стратегії є всі сфери університетської діяльності, а саме: наукова діяльність, освітньо-виховна діяльність, культурна діяльність, організаційна діяльність, фінансово-господарська діяльність, інформаційна діяльність.

8. Реалізація гендерної стратегії

Стратегічна ціль 1. КОМПЛЕКСНЕ ВТІЛЕННЯ ДО УСЬОГО КОРПУСУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЗАПОБІГАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Сутність проблеми.

Необхідні дії.

Ризики.

Наступні кроки.

Потенційні вимірювані індикатори.

Стратегічна ціль 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ НА ЗАСАДАХ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЗАПОБІГАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Сутність проблеми.

Необхідні дії.

Ризики.

Наступні кроки.

Потенційні вимірювані індикатори.

Стратегічна ціль 3. ФОРМУВАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНОГО ПУЛУ ІЗ ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЗАПОБІГАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ З ЧИСЛА ПРЕДСТАВНИКІВ УСІХ ПІДГРУП УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ

Сутність проблеми.

Необхідні дії.

Ризики.

Наступні кроки.

Потенційні вимірювані індикатори.